

הַלְכוּת שַׁבַּת סִימָן שֵׁשׁ שָׁפָא

ביאורים ומוספים

[שו"ע ס"ד]

הוא הדין אם היו שנים¹⁵.)

[ביה"ל ד"ה והוא הדין]

ועל-כן נראה דבשעת הדחק יש לסמוך על ז' ¹⁴.)

19) ולקמן כתב (סי' שפא ס"ד ד"ה ואז), שמשמעות דברי הרמ"א שיחיד אצל יחיד נעשה אורח, שלא כדעת המג"א שם (סי"ק ז), שדחק שהרמ"א מודה לשו"ע שיחיד אצל יחיד לא נעשה אורח. והחזו"א (או"ח סי' צא ס"ק ג ד"ה והמבטלין) צירף להלכה את דעת השו"ע שלא נעשה אורח לסברא אחרת להחמיר.

סימן שפא

דיני המבטל רשותו ועבר והוציא

[משנ"ב ס"ק א]

פרוש, שעבר והוציא¹.)

1) ואם הוציא לצורך פיקוח נפש, כתב בספר חידושים וביאורים (עירובין סי' ט ס"ק ז) שאינו אסור, שכיון שרשאי להוציא אינו נחשב שחזר ומחזיק.

[משנ"ב ס"ק ג]

שנראה קחור ומחזיק².)

2) בטעם הדבר שהמבטל יכול לחזור בו מביטולו באמצע השבת, ואין אומרים 'שבת שהותרה הותרה', אף שלענין ישראל בן חצר זו שהלך לשבות בחצר אחרת ואין דעתו לחזור בשבת, פסק השו"ע לעיל (סי' שעא ס"ב) שאם חזר בשבת אינו אסור משום ששבת שהותרה הותרה, מצינו באחרונים כמה תירוצים:

א. הטי"ו (סי' א) תירץ, ששם תלוי ההיתר בכניסת השבת, שהישראל צריך להכריע בדעתו כבר בכניסת השבת שאינו שובת בשבת בבית זה (כמבואר שם), ולכן אומרים 'שבת שהותרה הותרה', אבל כאן שיכול לבטל רשותו גם משחשיכה (כדלעיל בשו"ע סי' שפ ס"א), בהכרח צריך ההיתר להיות קיים בכל השבת, ולכן אין אומרים בזה דין 'שבת שהותרה הותרה'.

ב. השו"ע הרב (סי' א) תירץ, שבביטול רשות כשחזר בו אנו מפרשים שמתחילה לא כיוון בדעתו לבטל לכל השבת, מה שאין כן ביוצא מביתו, שדעת הישראל בכניסת השבת היתה שלא לחזור כל השבת. והחזו"א (או"ח סי' פח ס"ק ה) הביא, שענין זה מבואר ברא"ש (עירובין פ"ח סי' ה), שכתב שהמבטל רשות שחזר והחזיק במבוי קודם שהחזיק בני המבוי, התברר למפרע שמתחילה לא הסיח דעתו מרשותו.

ג. הקרבן נתנאל (עירובין פ"ו סי' טז אות ל) תירץ, על פי הכלל שהובא בגמרא בעירובין (ע, ב) 'כל שמותר למקצת שבת הותר לכל השבת', וכל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת, חוץ ממבטל רשות. וביאר, שכשם שאין אומרים בביטול 'הואיל ונאסרה נאסרה' משום שכניסת השבת אינה קובעת לגבי ביטול, כך אין אומרים בו 'הואיל והותרה הותרה'. וראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל (סי' שפ ס"א ד"ה אף) שהחזו"א חולק בזה.

15) ואם שניהם רוצים לבטל זה לזה, האם יועיל להתיר להם לטלטל, במנהגי מהרי"ל (הלכות עירובין סי' ג) כתב, שפעם אחת שכחו מהר"י סגל ובעל הבית אחד לעשות עירוב ביניהם, ואמר המהרי"י סגל שבעל הבית יבוא אליו והוא יבטל לו את רשותו ועל ידי זה יוכל אותו בעל הבית להוציא מביתו לחצר ולביתו של המהרי"ל. ושאלוהו מה יהיה הדין אם גם בעל הבית יבטל את רשותו אל הרב. ואמר להם שבאופן זה לא יועיל הביטול כלום, שהרי נמצא שרשותו של בעל הבית נעשית של הרב ושל הרב נעשית של בעל הבית, והרי הן שתי רשויות כבראשונה. [אמנם אם לאחר שביטל אחד לחבירו רוצה הלה לחזור ולבטל לראשון, מועיל הביטול, ויהיה מותר רק לראשון לטלטל ולא לחבירו, כמבואר בשו"ע הלהן סי' שפא ס"ז].

[משנ"ב ס"ק יח]

שצ"ק רבים נעשים אורחים נכרי¹⁶.)

16) ובטעם הדבר כתב הערוך השלחן (ס"ח), שהכל יודעים שרבים אינם אורחים אצל היחיד, מה שאין כן ביחיד לא ניכר הדבר שבאמת אינו אורח. והוסיף הקפ החיים (ס"ק כב), שאף על פי שאורחים נחשבים אורחים אפילו הם רבים, היינו משום שבאמת אין להם זכות בחצר, אבל כאן שהבתים והחצר שייכים להם, אי אפשר לומר שישבו אורחים ממש ולא יוכלו לחזור ולהחזיק ברשותם.

[משנ"ב שם]

דאפלו קדם היחיד והחזיק נמי לא מהני¹⁷.)

17) טעם דין זה כתב רש"י (עירובין טז, ב ד"ה והן אסורים), שכיון שהמשה לגבי אחד אינם נחשבים כאורחים, הרי זה כנוטלים רשותם מחדש [כלומר שנראים חוזרים בהם מביטולם]. טעם אחר כתב הרשב"א (שם ד"ה מתני') שכיון שרבים אינם נעשים אורחים, אינו נראה כמרוציאים מרשות של יחיד לרשות של יחיד, אלא כמרוציאים מרשות של יחיד לרשות המשותפת להם [וראה הע' הבאה].

[ביה"ל ד"ה שאין]

ענין כפיתמאירי דשקיל וטרי בנה¹⁸.)

18) שהביא שם (ס"ד ד"ה אמנם), שמדברי הראשונים נראה שגם ברבים שביטלו רשות חצרים ליחיד מועילה חזקתו לענין שאם יוצאו אחר שיחזיק לא בטל ביטולם. וברעת רש"י למד, שאין חזקתו של היחיד מועילה, ואם יוצאו אחר שיחזיק בטלה חזקתו [וכן כתב הגאון יעקב (עירובין טז, ב ד"ה והן), וראה הע' הקודמת]. אלא שכתב שקשה להמציא מחלוקת חדשה, וסיים בצ"ע, וכן כתב החזו"א (או"ח סי' פח ס"ק ז וסי' צא ס"ק ג).

הלכות שבת סימן שפא

באר הגולה

רמח

ג הרב המגיד דפסקי
ב מהלכות ערובין
כ משנה ובריקא שם
סי' וז' ע פשוט שם
בפניא דף ע'
מפורא דמתניין

אמרין שיהיו באורחים, (יח) * שאין רבים נעשים אורחים אצל יחיד. * והוא הדין אם היו שנים (טו) לבד ובטל אחד מהם לחברו, המבטל אסור אף בשל חברו, וחברו מותר (ס) (יט) אף בשל עצמו, וכן רבים שלא ערכו שנתנו רשותם לרבים שערכו, לפי שהיחיד נעשה אורח אצל הרבים, ורבים אינם נעשים אורחים אפלו אצל הרבים ולא היחיד אצל היחיד. (כ) * ששכו שנים ולא ערכו, יכולים לבטל רשותם, שיבטל כל אחד מהם רשותו לכל בני החצר; בין אם מבטלין לרבים שערכו, ובלבד שכל אחד מהם יבטל (כא) לכל אחד, בין אם מבטלין (כב) לאחד שלא ערב, אבל אין מבטלין לשנים שלא ערכו, בין אם מבטלין רבים וערכו בין אם הוא יחיד שלא ערב, שהרי אף לאחר שיבטלו להם הם שנים, ואחד אסור על חברו. (כג) * ואפלו אמר לאחד 'אני מבטל לך על-מנת שתחזור והבטל לחברך', (כד) אינו מועיל:

שפא דיני המבטל רשותו ועבר והוציא, וכו' ז' סעיפים:

א * [א] * המבטל רשותו (ה) (א) והוציא אחר-כך מביתו לחצר, בשוגג אינו אסור, (ב) במזיד אסור, (ג) שהרי

א משנה בערוכין
סי' וברבי יהודה,
הקפנת הפוסקים

שערי תשובה

דשפא לא ירצה הא"י להקטן או להשכיח רשות, ע"ש. ועין במג"א סימן שסג סי' כז ומ"ש בדי' אפרים שם באבן-העזר שם סעיף לא ובסימן שסד באה"ע ובק"א לרשות בית סמן ב, ע"ש. ועין בגרי"ר קלל ג סוף סימן כב וסי' כג, ע"ש: * [א] המבטל רשותו כו'. [ועין מ"ש בפמ"א חלק ג סימן סו בק"ה:

באר היטב

מבית. ואפלו בטלו רשות ביתם. ואפלו חזקה לא מהני, מ"א. ועין סימן שפא סעיף ד: (ה) אף בשל עצמו. וה"ה בשל חברו, והנינו בשנותן לו גם רשות ביתו; וגם נתן לו רשות חצרו לבד, אסור בשל חברו, מ"א: (ה) והוציא. אבל להכניס מותר, אלא אם כן בטל גם רשות ביתו דא"י אסור להכניס, עין סעיף ד:

באור הלכה

עין שם: * שאין רבים נעשים אורחים. עין משנה ברוכה מה שכתבנו בשם הפג"מ אבקה דאפלו קדם היחיד והחזיק נמי אסורין להוציא. ועין בבית מאיר דשקל וטרי כנה"ט (18) וכן בחמ"ד מ"שה. ומצאתי בחדושי תלש"ב"א להד"א דהפג"מ אבקה, אכן מסיים הרשב"א דמסתברא שאף-על-פי שהם אסורין להוציא בכל זוגי, מכל מקום אין יכולין לאסר עליו על-ידי הוצאתו אם קדם הוא והחזיק: * והוא הדין אם היו שנים וכו'. וכדמסיים דחיד אצל יחיד לא הוי אורח. ועין באבן-עזר שחולק על פסק זה ודעתו דדוקא רבים אצל יחיד לא הוי אורח, וכן כתב בפרישה דמדברי הטור והתוספות לא משמע כן, וכן מבאר בריטב"א דף סד דחיד אצל יחיד נעשה אורח, ועל-יכן נראה דבשעת הדחק יש לסמוך על (19), דע' עוד, דאם רבים דרים בבית אחד, לפי דעת החמ"ד מ"שה בסימן שפא סעיף ד נקראים רבים, ולהפך, אם אחד דר בבקשה בתים מקרי יחיד, ודלא משגיחין בבתיים כלל, אכן מדברי שלחן-ערוך הג"ר בסימן שצא מוכח דאם רבים דרים בבית אחד כתיב דמיא והוון בכלל אורחים לגבי רבים, עין שם, וצריך עיון: * המבטל רשותו וכו' במזיד אסור. עין בדי' אפרים שמבאר בו דאף אם הוציא בערב-שבת, נמי כחזור מבטלו דמי ואסור עליהם כשיתקדש היום. ואין תירב מכה, ואפשר לומר דאף שבטלו יכול להיות מבעוד יום, מכל מקום לענין חזרו מבטלו לא שפך אלא כשמוציא שבת ולא כשמוציא בחל, שהרי לא מוכתא מלתא שחזרו מבטלו, דבטולו לא תנה רק ליום

משנה ברוכה

מביתו לחצר: (יח) שאין רבים נעשים אורחים וכו' (16). רוצה לומר, (יז) בכגון זה שבאמת החצר והבתיים שפך להם, אלא כדי שיהא מותר לטלטל ונסתלקו מרשותם. וכתב הפג"מ אבקה, דאפלו קדם היחיד והחזיק נמי לא מהני (17) לענין רבים שלא יוכלו לחזור ולזכות, ואסורין בכל זוגי. ועין באור הלכה: (יט) אף בשל עצמו. כתבו (טו) האחרונים דלא גריסין 'אף', דמשמע מזה דכל-שכן בשל חברו, וזה אינו, דהא המחבר מירי שלא בטל אלא רשות חצרו ולא ביתו, ואם-כן אסור להוציא מבית חברו לחצר, וכן הוא בשלחן-ערוך פ"ק שנים: (כ) ששכו שנים ולא ערכו וכו'. רוצה לומר, דכמו בקיחיד שלא ערב מהני בטול, (טז) כן הוא הדין ביותר: (כא) לכל אחד. וכמו שכתב בסעיף א: (כב) לאחד שלא ערב. פרוש, שלא הוי בקוצר כי אם שלשה אנשים ושום אחד מהן לא ערב, ולהכי כשבטלו אותם השנים רשותם להשלישי, נמצא שחצר של יחיד הוא ואין צריך ערוכ. ומבאר בבית-יוסף, (יז) דאפלו לא בטלו השנים בבית-אחת אלא כזה אחר זה (יח) גם-כן מהני: (כג) ואפלו אמר לאחד וכו' על-מנת וכו'. רוצה לומר, דלא מקביע אם לא פרש שיחזור ויבטל לחברו, אלא שבטל סתם לראשון והראשון מעצמו חזר ובטל חלק של עצמו וגם חלק שקבל דלא מהני, (יט) דחלק בידו יכול לבטל ולא חלק דאקני לה חברה [דכיון דבעידנא בטיל לה רשותה לא הוי לה שריותא בקוצר משום דארי אהנדו], אשתכח דבטולו לא אהני מיד ולא קני לה, ולהכי לא מצי לאקנויי האי בטול [לחברה], אלא אפלו אמר לו לכתחלה 'אני מבטל לך על-מנת שתחזור ותבטל לחברך', לא אמרין דשליח שניה והוי כאלו הוא בעצמו מבטל להאחרון, אלא דכיון דלראשון לא מהני האי בטול, (כ) לא קני לה שיוכל לחזור ולהקנות לאחרון: (כד) אינו מועיל. וכנ"ל, דחלקו יכול לבטל אבל לא חלק שהקנהו לו. ומסתברא דאם אותו שבטל לראשון חזר ובטל בעצמו לשני, (כא) שפיר מהני, שהרי עקשו כל החלקים שלו, שהרי הראשון בטל לו מעקרא חלק של עצמו:

א (א) והוציא אחר-כך. פרוש, (ה) שעבר והוציא: (ב) במזיד אסור. על בני החצר לטלטל: (ג) שהרי חזרו וכו'. שנהאף כחזור ומחויק

שער הצינן

(יז) דאלו בעלמא באורחים ממש אין נפקא-מנה בין רבים ליחיד ובכל זוגי אינם אסורים על בעלי-הבית [ח"א]: (טו) אלה רבה ומאמר-פרדכי: (טז) ודע, והבטל של שנים לא מהני רק לאותם שבטלו להם, אבל להמבטלים עצמם ליכא תקנתא, דהא פירו' ששים שנים, בכלל רבים יגדלו אפלו נגד מאה, עין בגאון-יעקב: (יח) והוכיח כן מדברי רש"י וכן מכל הפוסקים שסתמו בכך ולא חלקו בכך, ודלא כדעת רבנו יהונתן, וכן כתב הרשב"א בהד"א בבית-יוסף וכן פסקו פשה אחרונים: (יט) דאף דבשעה שבטל הראשון עדין לא הוה, משום רשות של השני שלא נתבטל עדין, מכל מקום לאחר שבטל השני גם רשותו, מועיל למפרע גם בטולו של ראשון: (יט) נש"י: (כ) כתב בפרי"מגדים דאפלו אמר לו לשון זה מערב-שבת גם-כן לא מהני: (כא) ומשום שהנה הטול שלא בבית-אחת לא מנע, וכמו שכתבנו במשנה ברוכה בשם הבית-יוסף דבטול שלא בבית-אחת גם-כן מהני: (ב) דלא מקביע אם לא בטל רשות ביתו אלא חצרו דאסור שהרי מוציא מרשותו לרשותו, ויכול ליעיל סימן שפ סעיף א, אלא אפלו אם בטל גם רשות ביתו גם-כן אסור להוציא, שהרי על-ידי הוצאתו חזרו מבטלו ויש אסור למפרע [וכן הפסיק בצע"א אלמג"ם], והאי דהתיר בש"פ סעיף ב מירי לאמר שהחזיקו, וכמו שכתבו האחרונים שם:

הלכות שבת סימן שפא

חוזר מבטולו שבטל. (ד) יאם החזיקו בו קבר, שהוציאו מבתיהם לחצר * או שהכניסו מחצר לבתיהם, (ה) אינו יכול לחזור מבטולו. * ג' ו'לרש"י אין תזקה מועלת אלא אם כן החזיקו (ו) משששבה: ב (ז) יש בטול רשות מחצר לחצר; הלא שנה שמי חצרות ופתח ביניהן (ח) וערכה כל אחת לעצמה (ט) ולא שנה ערכו יחד, וכולה כל אחת לבטל רשותה לתבנתה (י) להיותה מתרת להשתמש בה ולא היא, לא שנה שמי חצרות זו לפניו מזו ולא ערכו (יא) אלא החיצונה (יב) לבדה, שפנימית אוסרת על החיצונה, וכולה לבטל לה רשותה שלא תשתמש ולא תעבר עליה אלא (יג) בשעה שצריכה לצאת ותהיה החיצונה מתרת, או אם ערכו יחד (יד) ונתנו ערוך בחיצונה * ושכח אחד מהפנימית ולא ערב, יכול לבטל רשותו, דהינו שביטל רשותו לכל אחד מבני הפנימית (טו) וגם לכל אחד מבני החיצונה (טז) ויהיה הוא לבדו אסור וכלם מתרים: ג' יש בטול רשות (יז) בחרבה; שאם היו שני בתים וחרבה ביניהם (יח) שהיא של שניהם ושכחו ולא ערכו, יכול אחד לבטל רשותו לחברו ולהיותו מתר בו: ד (יט) יש בטול רשות מבית לבית; שאם היו שני בתים ופתח ביניהם ולא ערכו, אחד מבטל רשות לחברו (כ) ואפלו המבטל מתר להוציא מביתו לבית חברו, "אבל אינו יכול להוציא מבית

ב ברה"ט שם וכו' הורה ולא כרבי יהודה דמפנימית, דהולכה דכרבי המקל כערוך ב טור שם רש"י ב"ק סח ד נקרא ס"ו וכו' היסק, הקטנה הפוסקים ה שם ממשמעת הנקרא ו שם וכו' ויסק, היסק הפוסקים ד הוספת שם רש"י אבבא דהמ"א ב"ר ריסק, וכו' פסקו ה"א"ש והטור ח טור והמחזה מימוני שם ס"ג וסמ"ק

באור הלכה

השבת: * או שהכניסו וכו'. בנה מודו כלי עלמא דשנה הנקנה להוצאה¹⁰, וכמו שכתבו האחרונים: * ו'לרש"י וכו'. משמע מלשון זה הוסיף לעקר פדעה ראשונה. ובאמת צריך עיון, דדעה ראשונה היא רק דעת הטור, ודעת רש"י לא יודעה היא, דכן כתב גם רבנו יהונתן הירשבי"א, וכן מוכח בתוספות ס"ח עמוד ב דבר המוחל 'הוציא' וכמו שקבב בספר בית מאיר, ומה שקבב ביה"ד לרחות שיטת רש"י, כבר דחו אחרונים דבריו, ויש להחמיר. ודע, דלרש"י הדבר פשוט ולא מקור תזקה אלא בהנקה והוצאה שהוא דבר האסור בלא בטול, וכמו שקבב בתוספות ורשבי"א, אבל לדעת הטור דמהני תזקה אף במקעד יום, אפשר לדלית מהני תזקה על-ידי השמטות בחצר גופא אף שלא הוציא והכניס וכמו בתקנות דעלמא, ומכל מקום אינו מקרה, ועין: * ושכח אחד מן הפנימית. והוא הדין אם שכח אחד מבני החיצונה, גם-כן בענין שביטל לשמי החצרות, ולא סגי בשביטל לבני החיצונה לבד ובני הפנימית יסתלקו מהם ויבין שאין העושה בא מהם אחרי שיערוכו מנה בחיצונה; ואם הערוכו מנה בפנימית,

בבאור הלכה שיש להחמיר פדעה זו: ב (ז) יש בטול רשות מחצר לחצר¹¹. כמו שיש בטול רשות מבית לבית בחצר אחרת¹²: (ח) וערכה כל אחת לעצמה. דאי לא ערכו (ז) אין מבטלין, כמו שנתבאר בסימן שפ דלשנים אין מבטלין לפי שכל אחד אסור על חברו: (ט) ולא שנה ערכו יחד. מגי' (ה) בששכח אחד מהם ולא ערב, דיכול לבטל רשותו לבני חצר שלו וגם לבני האחרת: (י) להיותה מתרת וכו' ולא היא. קצא ארישא, אהיבא שערבה כל אחת לעצמה, דהמבטל שבתם שוב אסורים להוציא מבתיהם לחצר, והיא ששכח אחד ולא ערב וכו' וכו' אסור וכלם מתרים: (יא) אלא החיצונה וכו'. דאם גם בחיצונה לא ערכו לא אפשר בבטול דאין מבטלין רשות לשנים, ובג"ל: (יב) לבדה. ואז הוי הפנימית נגל האסורה במקומה ואוסרת שלא במקומה, ובג"ל בסימן שעה: (יג) בשעה שצריכה לצאת¹³. דאין דריסת הרגל אוסר (ו) אלא עם עשיית משמישו¹⁴: (יד) ונתנו ערוך בחיצונה. לאו דוקא, דהוא הדין (ו) דאם נתנו ערוך בפנימית, גם-כן צריך הפנימי לבטל רשותו לשמי החצרות, ולא סגי בשביטל לפנימית לבד ויהא אורח לגביהו ולא יאסר עליהו, ואחר-כך יסלקו הם עצמן לגמרי מלהשתמש בחצר החיצונה, (ט) דכיון שהעושה בא מהם, שהרי אחד מבני חצרים שכח לערב, אי אפשר להם להסתלק מבני החיצונה אחרי שנתחברו מתחלה יחד על-ידי ערוך אחרת¹⁵: (טו) וגם לכל אחד מבני החיצונה. שפעשו קחצר אחד על-ידי העורב. ואפלו אם ירצו בני הפנימי להסתלק עצמן מן החיצונה, גם כן לא מהני בבטול לבני הפנימי לבד, ובג"ל בפעיר קטן הקודם, ובפרט לפי מה שצירי המחבר שהעורב מנה בחיצונה, (ט) בלאו הכי אי אפשר להסתלק מהם שהרי העורב מנה אצלם: (טז) ויהיה הוא לבדו אסור. הינו להוציא מבית לחצר, וכדלעיל בסימן שפ: ג (יז) בחרבה. ולא אמרנו שלא יתקנו כחצרות אלא בחצר שלפני הבתים שבה הוא ערב והוציא מבתים: (יח) שהיא של שניהם. עין לעיל בסימן שעה: ד (יט) יש בטול רשות מבית לבית. כמו שמועיל הבטול מחצר לחצר מתוך מחזור ומחזיק גם כנה אף-על-יפי שמוציא חברו. שהרי הכל של חברו פירן שבטל לו, (י) ואפלו קדם שהחזיקו חברו בביתו יכול הוא להוציא ממנו לבית חברו, ואפלו (לא) היו המבטלין רבים, גם-כן מתרין להוציא מביתם לבית חברו. ואינו דומה להמבטל רשות חצרו, שאין לו להוציא מביתו לחצר אפלו בשל גם

שער הציון

(3) רבנו יהונתן ב"ש דף סט. וכל זה לא היה ההוצאה בפרהסיא, אבל אם היה בפרהסיא הרי הוא כעכו"ם¹⁶ ושוב אינו יכול לבטל, ועל-יפי מה שנתבאר לקמן בסימן ששה סעף ג ובמה שכתבנו שם: (2) וכן הסימו מאמר מרדכי וגאון יעקב וכן מצוד בבית מאיר. ומה שהוכיח המגן אברהם מסעף ד, כתב המאמר מרדכי ויצעיר אלמגים חלק, דדוקא במוציא מרשות שבטל ומכניס לרשות חברו, אין בטול כלל כנה הוצאה שחוזר ומחזיק בפה שבטל, דהא אדרבה מסתלק מרשותו, מה שאין כן הכא בשמוציא מן החצר ומכניסו לביתו. אחרי שמכניס ברשותו ויצרכו שפיר מחזי כחוזר ומחזיק גם כנה אף-על-יפי שמוציא מרשות שבטל, פירן שמשמש משם לרשותו לצרכו כבראשונה, וכעין זה כתב גם-כן בגאון יעקב, וכן מוכח שם דעת הירשבי"א בסוגיא דף סד דנדון דידן לא קלוי בהיהא דסעף ג, וברגו דידן לכלי עלמא בין בהוצאה ובין בהנקה מחזי כחוזר ומחזיק: (7) בית-יוסף: (8) עלת-שבת. ובספר מאמר מרדכי מגיה שצריך לומר בשלחן-ערוך ילא ערבו יחד ונלא איבי השלחן-ערוך כלל בתיבא שערבו שמי החצרות יחדו, ובהו יבאר דברי השלחן-ערוך כפשטה, וכן הוא בטור וברשו, וכן מצאתי הנגרא בשלחן-ערוך הראשון שהדפס בחי' המחבר: (1) בית-יוסף: (2) עלת-שבת ושי"א: (3) כמבאר בסימן שעה. עין שם, וכן כתב במאמר מרדכי: (5) אחרונים: (6) אחרונים: (7) אלה רבה:

(א) לפנינו (בעירובין דף סג) העובדו היא דלחמן בר ריסקי, וכן הובא לקמן בסימן שפב בשער-הציון סעף-קטן לח. אולם גירסת הווספות (שם ב"ד סו) י'מן בר ריסקי, והוא על פי גירסת רבינו חננאל שהביאו הם ב"ד סג, עיי' שם.

הַלְבוּת שֵׁפֶת סִימָן שֵׁפֵא

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק ג]

אָבֵל אִם הָיָה בְּפִתְחֵי הַבַּיִת הָיָה עוֹבֵר עָלֵיהֶם (8).

8 משמעות דבריו שגם אם הוציא בפרהסיא רק פעם אחת הריזו מומר, מאידך, במשנב לקמן (סי' שפה ס"ק ד) סתם, שדוקא אם הוא רגיל בעוון זה נקרא מומר, אבל אם עשה כן רק פעם אחת בפרהסיא אינו נקרא מומר, ובשם יש אומרים כתב, שגם בפעם אחת נקרא מומר, רצ"ע. וכן החו"א (י"ד סי' ב ס"ק טו ד"ה ועיקר) האריך בזה, ולהלכה פסק שרק בעשה כן ג' פעמים נקרא מומר. ומימי בעשה להכעיס, כתב החו"א שם (ס"ק יב) שלכל הדעות גם בפעם אחת נקרא מומר.

[משנב ס"ק ד]

קָדַם שֶׁחֲזַר וְהוֹצִיא כְּלָיו (9).

9 ואם חזר המבטל והוציא כליו אחר שהחזיקו רק חלק מבני החצר, הסתפק החו"א (או"ח סי' פה ס"ק כא) האם הוא אוסר עליהם, או שחזקה של אחד מבני החצר מעילה לכולם. ובחידושי אבן העזר (עירובין סח, ב) נקט שצריך החזקה כולם.

[ביה"ד ד"ה או]

בְּהַיָּא דְּמִיָּא דְּשִׁיבָה הֵכְנֵסָה לְהוֹצְאָה (10).

10 ובעטם הדבר כתבו התוס' (עירובין סח, ב ד"ה הוציא), שכל שעשו דבר שלולי שביטל להם היו אסורים לעשותו, הרי זו חזקה, ושוב אין יכול לחזור בו ולאסור עליהם.

[משנב ס"ק ז]

יֵשׁ בְּטוֹל רְשׁוּת מְחַצֵּר לְחֻצְרָא (11).

11 ואם החצרות פתוחות גם למבוי, כתב החו"א (א"ח סי' פא ס"ק ז) שאם לא עירבו עירוב חצרות ולא עשו שיתופי מבואות וביטלו את כל החצרות המבוי ליחיד, מותר היחיד להוציא לחצרות ולמבוי, וכולם אסורים. ואם ביטלו לו את החצרות ולא את המבוי, אסור לו להוציא למבוי. ואף על פי שפסק השו"ע לקמן (סי' שפו ס"א) ששומכים על עירוב במקום שיתוף, כאן אסור לו להוציא למבוי, משום שהמבוי הוא רשות של כולם והחצר רשות של יחיד, ונמצא מטלטל מרשות לרשות של שני בעלים. ולפי זה אם אין פתחים בין החצרות אלא רק דרך המבוי, לא יוכלו לטלטל מחצר לחצר.

[משנב שם]

כְּמוֹ שֵׁשׁ בְּטוֹל רְשׁוּת מִבֵּית לְבֵית בְּחֻצְרָא אֶתְדוּ (12).

12 והחידוש בדין זה, כתב הערוך השלחן (סי'ה) שאף שאין החצרות אוסרות זו על זו, שהרי מלבד הפתח שביניהן יש לכל חצר עוד פתח לרשות הרבים וכל חצר עירובה בפני עצמה, מימי יכולים בני חצר אחת לבטל רשותם לבני החצר הסמוכה להם שיהיו הם מותרים לטלטל מביתם אל החצר השניה, ובני החצר שביטלו רשותם יהיו אסורים להוציא מבתיהם אל החצר.

[משנב ס"ק יג]

בְּשִׁעָה שֶׁצָּרִיכָה לְצֵאתָ (13).

13 ולדעת ה"א בשו"ע לעיל (סי' שפ ס"א) שהמבטל רשות חצירו צריך גם נעילת דלת, כתב הב"י (ד"ה שלא תשמש) שגם כאן צריך נעילת דלת [וכתב, שהטור לא כתב דין זה כאן, משום שסמך על מה שכתב לעיל].

[משנב שם]

דְּאִין דְּרִיסַת הַרְגֵּל אוֹסֵר אֶלָּא עִם עֲשִׂיתִי תְּשִׁמִּישׁ (14).

14 והטעם בזה, ביארו הלבוש (ס"ב) והשו"ע הרב (ס"ב), שמה שאמרו בשו"ע לעיל (סי' שעח ס"ב) שפנימית אוסרת על החיצונה, אין זה משום דריסת והעברת הרגל לחור, אלא מה שדורסת ומשתמשת שם בצרכיה כדרך תשמיש חצר לבתים, ולכן כשיטלה הפנימית המשך במילואים עמוד 31

3 ואם קדם הוציא מביתם לחצר, כתב הרשב"א (עירובין סט, ב ד"ה מתני' שלו) שאפילו הוציא קודם שהחזיקו אינו אוסר, ואף מותר לו להוציא לכתחילה, משום שהוא נחשב כאורה לגביהם וממקום המותר לו הוציא, ולא אמרו שאוסר אלא במוציא או מכניס ממקום האסור לו. [וראה עוד סברא בזה בשו"ע ס"ק ג], והובאו דבריו בביה"ל לעיל (סי' שפ ס"א ד"ה וגם הוא). ולענין מה שכתב שאינו אוסר אלא במוציא או מכניס ממקום האסור לו, ראה במשנב לעיל (סי' שפ ס"ק יב), שכתב שגם בביטל רשות ביתו וחצירו שהכל רשות אחת, אם קדם הוציא קודם שהחזיקו הרי זה אוסר, והיינו שאין צריך שיוציא ממקום האסור למקום המותר.

[משנב שם]

אִם חֲזַר אַחֲרֵיָּךְ וּמְבַטֵּל מְחַצֵּר, מְהֵינָה (14).

4 דעת החו"א (א"ח סי' פח ס"ק ח) שאין מועיל עוד ביטול באותו היום, והקשה על המשנב שהרי בתוס' (עירובין סט, א ד"ה הוציא) מבואר שאינו יכול לשוב ולבטל [והוכיחו כן מהסוגיא שם לפי פירושה].

[משנב שם]

כְּתִיב הִמְגִּין אֶבְרָהָם וְכוּ', אָבֵל אִם מְכַנְּס מְחַצֵּר לְבֵית לֹא נִרְאָה קְרוּצָה לְחֻזֵּר מְבַטְלוֹ (15).

5 לשון המג"א (ס"ק א) 'אבל להכניס מותר, ומשמע שאם ביטל רשות חצירו מותר לו לכתחילה להכניס מהחצר לביתו. והקשה המחצה"ש (שם), מדוע מותר לו לעשות כן, והרי הוא מוציא מרשות של אחרים לרשות שלו. וכתב שצריך להגיד 'אבל הכניס מותר, כלומר, שאם הכניס מהחצר לביתו אין נראה שחזור בו מביטול, ומותר לשאר בני החצר לטלטל בחצרים, אבל דאי שלכתחילה אסור לו להכניס מהחצר לביתו, שהריהו מוציא מרשות לרשות, וכיוצא בזה כתב השו"ע הרב (ס"א).

ובהגהות יד אפרים (על הגליון שם) תירץ, שמדובר שביטל מבעוד יום, שאם הוא רוצה בביטולו אסור לו להוציא מבעוד יום, שאם יוציא הרי חחר בו מהביטול, אבל להכניס לביתו מבעוד יום מותר, שאין נראה בזה שחזור בו מביטול. [וראה בביה"ל (ד"ה המבטל) שנחלק על הדד אפרים בזה, וסובר שגם אם הוציא מבעוד יום אינו נחשב לחחר בו, וכן הסכים החו"א (שם ס"ק ו)].

6 אבל בביטל גם את רשות ביתו, כתב המג"א (שם) שאסור להכניס לביתו, ואם הכניס נחשב שחחר בו מביטולו. ובביאור החילוק כתב המאמר מרדכי (אות ב), שהאיסור הוא ההכנסה לרשות שבוטלה, ולכן בביטל רק את רשות חצירו מותר לו להכניס מהחצר לביתו, שהרי מהחצר הוא מוציא ואינו מכניס, אבל בביטל גם את רשות ביתו, אסור לו להכניס לביתו. וכתב המחצה"ש (שם), שלדעת המג"א שמי שביטל את רשות ביתו וחצירו חזרו והכניס לביתו חזרו בו מביטולו, היינו שהוא חזרו בו על ידי זה מכל ביטולו, ולא רק מביטול הבית, ואף שאינו משתמש בחצר אלא אדרבה מוציא את כליו מהחצר לביתו, מימי כיון שחזרו בו ממקצת הביטול חזרו בו מכל הביטול.

[משנב שם]

דְּאִין חֲלוּק בֵּין הוֹצְאָה לְהִכְנָסָה (17).

7 וכן פסק החו"א (או"ח סי' פח ס"ק ו), שחזרת המבטל היא בין על ידי הוצאה ובין על ידי הכנסה.

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֵׁפ

המשך מעמוד הקודם

[על ידי אונס או שום סיבה], אבל אם יכלו לערב מבעוד יום, לכל הדעות אסור לעשות כן. [וכתב שם (ס"ק ז), שלדעת הרמב"ם (פ"ב מהל' עירובין ה"ז) אין מועילה שכירות בישראל אפילו בחול, וחלק בזה על המג"א].

[שעה"צ ס"ק יא]

מועיל בדיקוד שכירות אפילו בשבת¹⁴).

(14) והענין אלמוגים (ס"ק ח) כתב, שאף לדעת הראשונים שמעילה שכירות בישראל בשבת, היינו דוקא באופן שמבעוד יום לא יכלו לערב

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֵׁפ

496 המשך מעמוד

מרגיל את בני החיצונה להשתמש בפנימית, והרי הם כאילו דרים בה. והקשו התוס' (שם סז, א ד"ה שחכ) שהרי קיימא לן (שם מח, ב) שאין אומרים דירוקן [על ידי עירוב] להחמיר, ואם כן אין לו להחמיר על הפנימית ולומר שדירוי החיצונה בה ואינה יכולה להסתלק מהחיצונה. ותיצרו, שבאופן שהפנימית פשעה ועיוותה את עצמה, אומרים דירוקן להחמיר.

לחיצונה זכות זו ואינה משתמשת שם בשבת, אינה אוסרת. [ומקור דין זה הוא מהב"י בשם התוס' (עירובין נט, ב ד"ה פנימית), שהוכיחו דבריהם מכח הסוגיא שם].

[משנ"ב ס"ק יז]

אֲחֵרֵי שְׁנֵתְחַבְרוּ מִתְחַלְהָ יָמֵד עַל-יְדֵי עָרוֹב אֶקְדֶּה¹⁵).

(15) ביתר ביאור כתב רש"י (עירובין טו, ב ד"ה האי בר), שהעירוב

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֵׁפ

המשך מעמוד

[משנ"ב ס"ק כז]

מְשֻׁם דְּיוֹרֵשׁ כְּרֵעָה דְּאַבְהָהּ הוּא²⁶.

(26) ולעיל פסק השו"ע (סי' שעא ס"ה), שגם בגר שדר בחצר ומת מבעוד יום והחזיק ישראל בנכסיו רק משחשיכה, יכול הישראל לבטל רשותו בשבת, כדן כל יורש שירש רשות אביו בשבת שיכול לבטל רשותו. וכתב בשעה"צ שם (ס"ק כב), שאף על פי שהישראל היורש לא יכול היה לערב מבעוד יום, שהרי אז עדיין היה הגר חי, אף על פי כן יכול לבטל, כמו יורש שירש נכסי אביו שמת מבעוד יום ולא עירב אביו, שמועיל ביטולו של היורש.

[משנ"ב ס"ק כח]

וְחֹזְרִים וּמְבַטְלִים לְאוֹתָם וְכוּ'²⁷.

(27) ובאופן גרים בחצר שלושה אנשים, כתב החזו"א (אוי"ח סי' צא ס"ק ג ד"ה ומיהו) ששנים מבטלים לאחד, ויכול הזוכה לחזור ולבטל לאחד מן המבטלים, והזוכה השני לשלישי, וחזור חלילה. והסתפק האם הזוכה יכול לבטל לבדו בלי המבטלים אליו, או שצריך שכולם יחזרו ויבטלו לשלישי, משום שיתכן שהאחרים לא הקנו לו את חלקם לענין שיוכל להקנות לאחרים, הסיק שיש להקל בעירוב. [והגרש"ב ודלברג והגר"ד לנדו ציינו בגליון החזו"א, שבחידושי הריטב"א (עירובין טו, ב ד"ה קמ"ל) מבאר שאפשר לבטל לאחר גם את הרשות שביטלו לו, וכן כתב הבגד"י ישע (בהגהותיו על המרדכי עירובין פ"ו אות טו) בפירושו, שגם אחר שביטלו ראובן ושמעון רשותם ללו, יכול לוי לחזור ולבטל לראובן או לשמעון את רשותו ואת רשות חבירו שביטל לו].

לטלטל שם, שהרי גם קודם שהקיף הנכרי במחיצה אינו יכול להשתמש שם בשבת, אבל בשתי חצרות שהם יכולים לטלטל מחצר לחצר בשבת [כלים ששבתו בחצר], לכך כשנפלה המחיצה יתכן שיכולים הם לבטל זה לזה. והחזו"א (אוי"ח סי' צח ס"ק ה) נקט כדעת הפרישה.

(23) ואף שיותר לטלטל בתוך מחיצה שנכרי הקיף בשבת, וכמו שפסק השו"ע לעיל (סי' שסב ס"ג) שמחיצה הנעשית בשבת שמה מחיצה, אף על פי כן לענין לבטל אחד לחבירו אין מועיל מה שהקיפו בשבת.

[משנ"ב ס"ק כה]

כִּינֵן שְׁנַאָסֵר לְמַקְצֵת הַשֶּׁבֶת נְאָסֵר לְכָל הַשֶּׁבֶת²⁴.

(24) והחזו"א (אוי"ח סי' פח ס"ק ה) סובר שאין דין 'שבת שנאסרה נאסרה', ומ"מ מודה שאין מועיל ביטול לרשות שבאה לו בשבת. והטעם בזה, כיון שלא תיקנו דין ביטול ברשות שהוקפה באמצע השבת, וממילא נשאר איסור הדירורים במקומו. [וראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל סי' שפ ס"א ד"ה אף, וסי' שעא ס"ד ד"ה כל זמן].

[משנ"ב ס"ק כ]

הַיִּירֵשׁ כָּא לְדוֹר כְּתוּרָא וְאוֹסְרָא²⁵.

(25) ובאופן שהמורש ביטל רשותו קודם שמת, כתב הקרבן נתנאל (עירובין פ"ו סי' טז אות ל) שלאחר שמת בטל ביטולו, והחזו"א (אוי"ח סי' פח ס"ק ה) הסתפק בכך.

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֵׁפ

498 המשך מעמוד

כדי שהישראל לא ילמד ממעשיו, ולכן הטריחיהו והפסידיהו חכמים לישראל הדר עמו, כדי שיקשה בעיניו ליתן שכר בכל שבת ושבת. והקשה הקרן אורה (שם), מרדע לא פירש רש"י משום שהנכרי החשב

מבין מדוע הישראל רוצה לשכור ממנו רשותו ואינו מסתפק בביטול הרשות, ולכך הוא סבור שהישראל מתכוין לעשות לו כשפים. אמנם רש"י (שם ד"ה אלא) פירש, שחכמים תיקנו לשכור את רשותו